

CO O ARCHIWUM NARODOWYM W KRAKOWIE WIEDZIEĆ NALEŻY

WWW.ANK.GOV.PL

W powszechnym przekonaniu Archiwum jest miejscem, gdzie przechowywane są zakurzone dokumenty, a archiwiści, wzorem galicyjskich urzędników w zarękwach, wyszukują teczki z potrzebnymi aktami. Postęp technologiczny sprawił też, że coraz częściej Archiwum przedstawiane jest jako szereg serwerów z olbrzymią liczbą danych i wystarczy tylko wpisać frazę do wyszukiwarki, by wszystkie informacje wyświetliły się na monitorze.

W dzisiejszych archiwach znajdziemy i jeden i drugi obraz. Archiwum Narodowe w Krakowie swoje korzenie ma w XIX-wiecznym nurcie organizowania instytucji archiwalnych (c.k. Archiwum Aktów Grodzkich i Ziemskich oraz Archiwum Aktów Dawnych m. Krakowa), które będą chroniły dokumenty dla przyszłych pokoleń, będą je naukowo opracowywać, będą gromadzić najcenniejsze i najciekawsze akta. To było wówczas niezwykle istotne zadanie, szczególnie w okresie, gdy Polska pozbawiona była państwowości. Z czasem zmieniały się i archiwa. Z odrodzoną Polską przysły nowe zadania monitorowania tego co się dzieje z dokumentami w publicznych palcówkach. Aby móc zgromadzić dokumentację, która będzie źródłem historycznym dla badaczy, należy o nią zadbać już wtedy, gdy powstaje ona w instytucjach. Stąd Archiwum poświęca wiele uwagi kształtowaniu zasobu archiwalnego. Archiwum Narodowe wraz z oddziałami zamiejscowymi nadzoruje postępowanie z dokumentacją w blisko siedmiuset instytucjach działających we wszystkich sferach życia społecznego, od urzędów administracji publicznej, poprzez instytucje kultury, nauki i oświaty, wymiaru sprawiedliwości, gospodarcze i komunalne, ochrony przyrody, po instytucje opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

Przejmowane materiały archiwalne pochodzą głównie z archiwów zakładowych jednostek organizacyjnych, ale Krakowskie Archiwum jest również miejscem, do którego przekazują dokumentację osoby prywatne, wiedząc, że tu zostanie ona odpowiednio zabezpieczona i opracowana.

W ten sposób, tylko w ostatnich latach, zasób naszego Archiwum wzbogacił się o cenne spuścizny Piotra Skrzyneckiego, Janiny Garyckiej czy zbiór fotograficzny Jerzego Sierosławskiego, przekazane do naszego Archiwum przez rodziny. Również z kręgów Polonii amerykańskiej napływają do nas dary. Dzięki gestowi Pana dra Edwarda Martina z Fenton w stanie Michigan, Archiwum wzbogaciło się o zbiór kilkuset fotografii związanych z powojenną historią Polski, jak również o cenny polski modlitewnik z XVIII w.

Archiwum Narodowe w Krakowie przechowuje dzisiaj ponad 5 tysięcy zespołów i zbiorów archiwalnych, co stanowi około 23 km bieżącej dokumentacji, tj. prawie półtora miliona jednostek archiwalnych. Najstarszy dokument pochodzi z XII w., najmłodsze akta - sprzed kilku lat.

Jedną z ważniejszych sfer archiwalnej działalności jest profilaktyka w zabezpieczaniu archiwaliów oraz ich konserwacja. Działająca w Archiwum pracownia obok wykonywania pełnej konserwacji obiektów, często wspomaga konsultacjami inne instytucje zajmujące się gromadzeniem i przechowywaniem materiałów archiwalnych. Nasi konserwatorzy aktywnie uczestniczą w międzynarodowych programach oraz prowadzą warsztaty z zakresu właściwego postępowania z materiałami archiwalnymi.

Dużym uznaniem i zainteresowaniem cieszyły się międzynarodowe warsztaty z zakresu konserwacji i zabezpieczania materiałów fotograficznych przeprowadzone w ramach programu Unii Europejskiej, którego nasze Archiwum było uczestnikiem (program SEPIA – Safeguarding European Photographic Images for Access). W 2013 r. zostały rozpoczęte prace nad zbadaniem i zabezpieczeniem najważniejszego dla miasta dokumentu: aktu lokacyjnego miasta Krakowa wydanego przez księcia krakowskiego Bolesława Wstydlivego w 1257 r.

Dokument – znany i przebadany przez historyków – nie był dotąd poddawany kompleksowej analizie zachowania przez konserwatorów. Stąd pojawiła się koncepcja powołania komisji ekspertów z dziedziny konserwacji i historii, którzy w trakcie posiedzeń określą stan zachowania dokumentu, przeprowadzą jego badania fizyczne i chemiczne, a ich wyniki poddadzą analizie. Ponadto eksperci określą program zabezpieczenia dokumentu a także opracują założenia do optymalnego sposobu przechowywania i prezentacji dokumentu.

Przechowywane w krakowskim Archiwum oraz jego oddziałach zamiejscowych materiały archiwalne są udostępniane w dziewięciu pracowniach naukowych (w tym 5 w Krakowie). Rocznie do naszych czytelni przybywa ponad 2 500 osób (blisko 8 000 odwiedzin), które korzystają z ponad 30 000 jednostek archiwalnych. Archiwum jako **urząd wiary publicznej** wydaje zaświadczenia niezbędne w postępowaniu przed urzędami administracji publicznej i sądami, jednocześnie udzielamy wielu informacji wykonując czasochłonne i pracołonne kwerendy (rocznie blisko 5500).

Jak znaleźć się w ogromie dokumentów i informacji? Archiwum czerpiąc z tradycji lat minionych korzysta z możliwości jakie daje postęp technologiczny. Dawniej inwentarze i katalogi archiwalne dostępne były tylko w czytelniach, dzisiaj kilkaset tysięcy rekordów można przeglądać online (www.ank.gov.pl, www.archiwa.gov.pl, www.archivesportaleurope.net).

Dzięki programowi digitalizacji coraz więcej materiałów publikujemy w Internecie. Szczególnym zainteresowaniem cieszą się spisy ludności i akta stanu cywilnego. Na razie umieszczane są we współpracy z instytucjami prowadzącymi platformy

www.szukajwarchiwach.pl, www.mbc.malopolska.pl, lecz w perspektywie kilku lat Archiwum będzie dysponowało również swoją przestrzenią w sieci, w której publikować będziemy systematycznie reprodukcje materiałów archiwalnych z naszego zasobu.

Wprowadziliśmy również ułatwienia w korzystaniu z dokumentacji w czytelnich Archiwum. Dziś już można przyjść z własnym aparatem cyfrowym i samemu wykonać kopię dokumentu do własnego użytku.

Chcąc przybliżyć wiedzę o archiwach i posiadanych materiałach krakowskie Archiwum było niejednokrotnie współorganizatorem wielu ważnych wystaw, w tym międzynarodowych. W szczególny sposób zapisała się w pamięci zwiedzających wystawa poświęcona Bonie Sforza – królowej Polski, księżnej Bari. Wystawa ta była eksponowana w 2000 r., w miejscach związanych z postacią królowej, najpierw w historycznym Castello Svevo w Bari, a następnie w Krakowie w Królewskim Zamku na Wawelu. Innym realizowanym międzynarodowym projektem, w którym Archiwum krakowskie uczestniczyło, było przygotowanie wydawnictwa i internetowej wystawy zorganizowanej przez siedem archiwów miast wybranych jako europejskie stolice kultury w 2000 r. (Bergen, Bolonia, Kraków, Helsinki, Praga, Reykjavik, Santiago de Compostela).

W 2007 r. Archiwum uczestniczyło w obchodach 750-lecia lokacji miasta Krakowa na prawie magdeburskim. Wraz z Muzeum Historycznym Miasta Krakowa i Towarzystwem Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Archiwum było współorganizatorem wystawy „Kraków – europejskie miasto prawa magdeburskiego 1257–1791” (www.ank.gov.pl/lokacja Krakow). Okazją do uroczystego zaprezentowania archiwaliów z zasobu krakowskiego Archiwum był jubileusz 130-lecia istnienia naszej instytucji obchodzony w 2008 r. oraz obchody w Zamku książąt Lubomirskich w Nowym Wiśniczu w 2010 r. 700 rocznicy urodzin króla Kazimierza Wielkiego.

Archiwum Narodowe w Krakowie włącza się również w proces edukacji. W 2013 r. wielkim zainteresowaniem cieszyła się Gra Sądecka zorganizowana w Oddziale w Nowym Sączu. Gra skierowana do młodzieży gimnazjalnej przypominała młodemu pokoleniu sylwetkę i życie Bolesława Barbackiego – malarza i społecznika, zabitego przez okupanta w czasie II wojny światowej.

Ważnym forum do prezentowania dorobku naukowego od 1995 r. jest Krakowski Rocznik Archiwalny, w 2012 r. wpisany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na listę czasopism naukowych. Łamy Rocznika udostępniane są zarówno doświadczonym i znanym historykom i archiwistom, jak i młodym autorom rozpoczynającym dopiero karierę naukową. Archiwum od lat współpracuje z Towarzystwem Miłośników Historii i Zabytków Krakowa przy wydawaniu serii „Fontes Cracovienses”, nawiązującej do archiwalnych tradycji wydawniczych jeszcze z początku XX w. W 2007 r. Archiwum rozpoczęło cykl wydawniczy materiałów źródłowych. W serii ukazały się: *Nieruchomości miasta Krakowa w czasach Sejmu*

Czteroletniego. Opis z 1792 roku, Ordynacja dla miasta Krakowa z 1778 roku oraz Księga czarna złoczyńców sądu kryminalnego w Wiśniczu (1665–1785). Publikujemy również materiały z zasobu Archiwum w wydawnictwach albumowych przeznaczonych dla publiczności. Takim m.in. wydawnictwem w 2009 r. krakowskie Archiwum upamiętniło 70-tą rocznicę wybuchu II wojny światowej (*Bez zaciemnienia. Codziennosc okupowanego Krakowa w materiałach Archiwum Państwowego w Krakowie*) czy stulecie powstania Wielkiego Krakowa (*Wielki Kraków. Rozszerzenie granic miasta w latach 1910-1915. Wybrane materiały ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie*). Planowane są następne publikacje, skierowane zarówno do ludzi nauki, jak i do szerszego grona zainteresowanych.

Obok statutowych działań Archiwum również odpowiada na bieżące potrzeby społeczne. W 1991 r. został zorganizowany specjalny punkt informacyjny, w którym archiwiści zaczęli udzielać informacji nt. miejsc przechowywania dokumentacji osobowej płacowej. Także dzisiaj, gdy wiele instytucji i firm nie istnieje, pomagamy wielu osobom szukającym niezbadanych dokumentów w odszukaniu akt osobowych, list płac oraz kartotek wynagrodzeń.

Dzisiaj Archiwum Narodowe w Krakowie mieści się w pięciu miejscach w Krakowie, posiada 3 oddziały zamiejscowe w Bochni, Nowym Sączu i Tarnowie oraz 2 ekspozytury w Nowym Targu i Spytkowicach. Terenem działania jest prawie całe województwo małopolskie, ale zespoły i zbiory archiwalne przechowywane w Archiwum obejmują swoim zasięgiem nie tylko teren całej Rzeczypospolitej w jej historycznych granicach, ale również materiały archiwalne odnoszące się do dziejów Europy i świata. Doceniając historię, zgromadzony zasób, oraz osiągnięcia Archiwum, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dniem 29 grudnia 2012 r. podniósł ówczesne Archiwum Państwowe w Krakowie do rangi Archiwum Narodowego.

mam